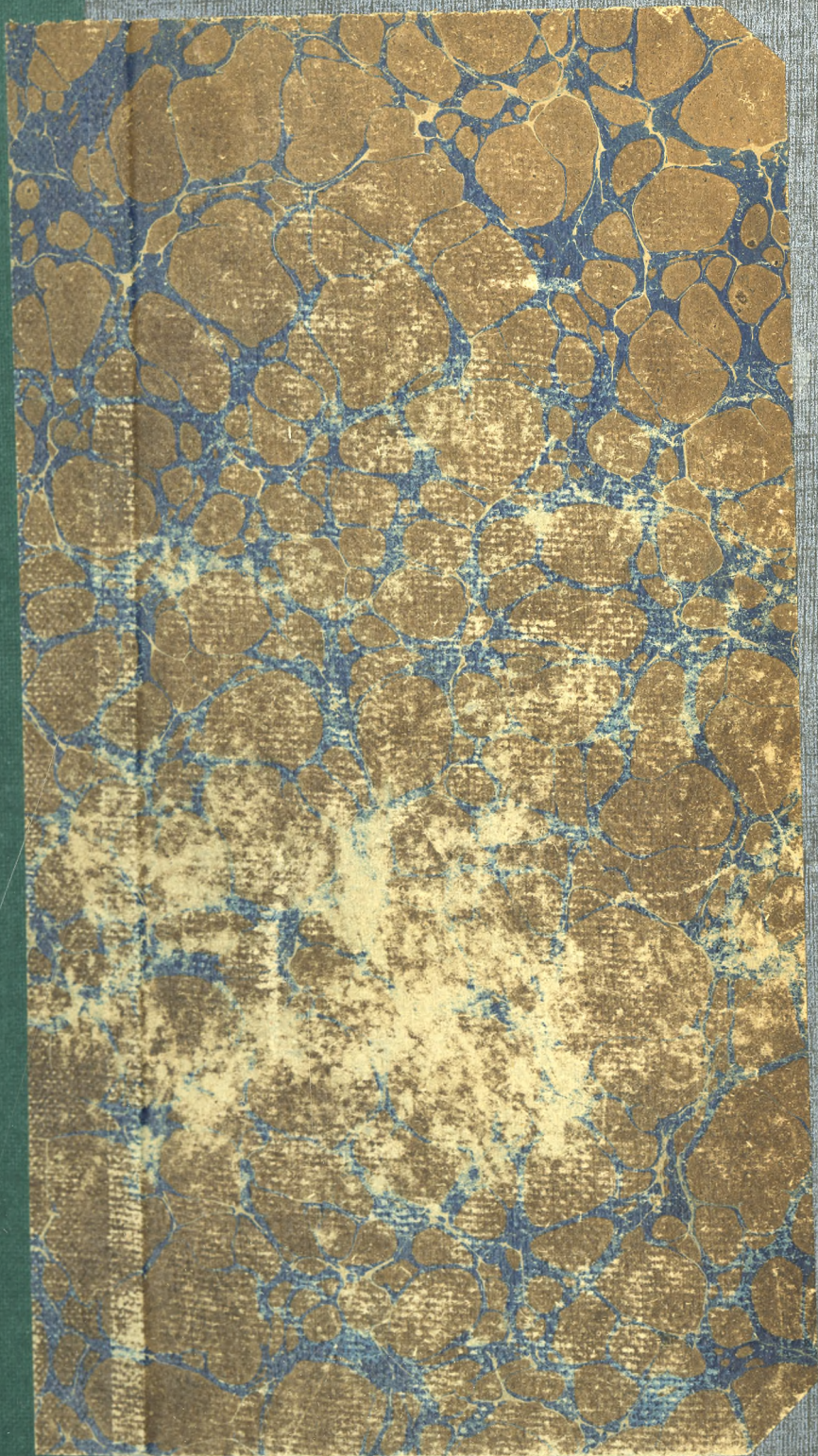

Politikai
röpiratok.

163.

163
1455

SÁMUEL PRÓFÉTA
ÉS
SZÉCHENYI ISTVÁN

TÖRTÉNELMI PÁRHUZAMBAN.

ELMÉLKEDÉS,

MELYET

A SZEGEDI ZSINAGÓGÁBAN

az 1860-dik évi május hó 20-dikán

A

SZÉCHENYI - GZÁSZÜNNEP

ALKALMÁVAL

TARTOTT

LÖV LIPÓT,

FŐRABBI.

2

A magyar tudományos Akademiának javára kiadja a szegedi
zsinagógai gyülekezet.

SZEGED, 1860.

NYOMTATTA BURGER ZSIGMOND.

ROYAL PATENT

SAFETY MATCHES

MANUFACTURED BY

THE SAFETY MATCH CO.
LONDON

MADE IN ENGLAND

SOLE AGENTS
THE SAFETY MATCH CO.

ELŐSZÓ.

Ne szabályszerű, tárgyát kimerítő beszédnek, hanem igénytelen és tárgyának főnézpontjait csak röviden kiemelő elmélkedésnek vegye a t. olvasó a következő lapok tartalmát, mely az egyházi szónoklat kellékeinek távolról sem felel meg. Ha minden tökéletlensége mellett mégis közrebocsátom, csak hiveim sürgetésének engedek, kik, e lapok kiadásából eredő jövedelmet tudományos akademiánk javára szentelvén, egyzersmind maradandó emlékéet akarják birni a közkívánatokra ült Széchenyi-gyászünnepélynek, mely iránt Szeged lelkes lakossága oly általános részvétellel viseltetik. Itt is, valamint az egész hazában, tapasztaltuk, hogy — a Thalmud szavai szerint — gyászünnepélynél a gyászolt szelleme jelen vagyon. Mert jelen vala a dicsőült nagy honfi szelleme: a vallásbeli türelem, az őszinte egyetértés, a testvéri szeretet, a honfiai lelkesedés, mely mindég szem előtt tartja a „négy szócskát:“

„A HAZA MINDEN ELŐTT!“

Egyébiránt a szegedi zsinagóga Ámenének elhangzásával elhangzék a hazában az egyház gyászszava a nagy halottért, s így ezen elmélkedés — a szónok minden érdeme nélkül — talán némi történelmi érdekel is bir.

Szeged, nyárelő 5-én 1860.

Löv Lipót.

ELŐSZÓ

The English word "essay" is derived from the French "essayer", which means "to try" or "to attempt". It is a word that has been used in many different contexts over the centuries. In its original sense, it referred to a person's attempt to do something, or to a person's attempt to understand something. Over time, the word has come to mean a short piece of writing, or a person's attempt to do something. The word "essay" is a very common word in English, and it is used in many different contexts. It is a word that has a long history, and it is a word that is still used today.

A HANA MINDEN KÖNYVE

Érdekes és hasznos könyvek találhatók itt. A könyvek a legújabb és a legklasszikusabbak. Mindenki megtalálhatja a számára legérdekesebbet. A könyvek a legújabb és a legklasszikusabbak. Mindenki megtalálhatja a számára legérdekesebbet. A könyvek a legújabb és a legklasszikusabbak. Mindenki megtalálhatja a számára legérdekesebbet.

Magyar nyelvű könyvek 1880

1880. évi kiadás

ELŐIM A.

Mindenható, Izrael Istene, atyánk öröktől fogva mind örökké! Tiéd a nagyság, a hatalom, a dicsőség, az örökkévalóság és a felség; minden, ami az égben és földön vagyon, a tiéd. ¹⁾

Te ülteted a gyarló ember szívébe a nagy tettek és eredmények magvát. Hatalmadat, bölcseségedet, jó-ságodat mai gyászünnepegyünk is dicséri és magasztalja.

Áldd meg, Ábrahám, Izsák és Jákob Istene, áldd meg emlékünnepegyünket vallásosságunk, erkölcsiségünk és hazafiságunk szilárdulására.

Igéd lábaim szövétneke, ösvényeim világossága. ²⁾
Legyenek kedvesek számnak szavai és szívemnek ger-jedelmei előtted, Örökkévaló, sziklám, és szabadítóm. ³⁾
Ámen.

¹⁾ Krón. 1. k. 29, 11: יהוה הגדלה והגבורה והתפארת והנצח: וההודו כי כל בשמים ובארץ.

²⁾ Zsolt. 119. 105: נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי

³⁾ Ugyanott 19, 15: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי.

ALAPIGE.

וימת שמואל ויקבצו כל ישראל ויספרו לו.

Sámuel próféta meghalt, és egybegyülvén egész Izrael siraták őt.

Sám. I k. 25, 1.

ELMÉLKEDÉS.

„Sámuel meghalt, s egybegyülvén egész Izrael siraták őt.“ Rövid, de velős és tartalomdús alapige, teljesen alkalmas arra, hogy kalauzul és vezérfonalul szolgáljon mai elmélkedésünknek.

Általános volt a fájdalom, általános volt a bánat, midőn Rámáról, Sámuel prófétának lakhelyéről, Izrael minden nemzedékeihez elszáryalt e keserves hir:

a nagy látnok nincs többé!

A szentföld minden fiai és leányai gyászolák hazájok legnagyobb jóltevőjét egyenlő hálával, egyenlő kegyelettel, mert mindnyájan egyenlő lelkesedéssel ragaszkodtak volt hozzá.

Tisztelt gyülekezet! Nem tapasztaljuk mi is ugyan-
ezt mult hó tizedik napjától fogva, mióta t. i. a meg-
rendítő gyászhirot vettük, hogy

SZÉCHENYI ISTVÁN,

kit vetélytársai a legnagyobb magyarnak nevez-
tek, berekesztette földi pályafutását?

Valamint hajdan Sámuel prófétának sirdombjájánál, úgy most Széchenyi Istvánénál egy egész ország feljajdul, és leteszi mélyen érzett hálája, tisztelete és ragaszkodása hervadatlan babérjait. Kis-Czenk felé boronganak a magyarnak komor keservei, valamint hajdan, Sámuel elhunytá után, Izrael keservei Ráma felé borongának. Minden rangú és állású, származású és vallású honpolgár elzarándokol a drága kis-czenki sirhoz. A tudomány és a művészet, a mezei gazdaság és az ipar képviselői, — mind, mind érzik a csapás, a veszteség kimondhatatlan nagyságát, mely Széchenyi István halála miatt a magyar hazát egyiránt érte.

Sámuel próféta és Széchenyi István!

meglepő, de érdekes és tanulságos történelmi párhuzam, mely minden tekintetben méltó, hogy teljes figyelmünket magára vonja.

Vagy talán attól kellene tartanom, tisztelt gyülekezet, hogy valaki e párhuzamban meg fog ütközni? —

Részemről úgy hiszem, hogy nincs alapos oka azon megütközni sem a hazafiú, sem a buzgó vallásos érzelemnek: amannak nincs, mert a hazafiság szempontjából tekintve, Sámuel próféta egyike vala a legnagyobb, a legdicsőbb férfiaknak a régi világban,

de emennek sincs, mert a vallásosság, a tiszta s felvilágosodott vallásosság nézponyjából bírálva, **Széchenyi István** egyike volt a választottaknak, kik által végzetét és szándékait életre hívja az isteni gondviselés.

S most már, tisztelt gyülekezet, tekintsük közelebbről az érintett párhuzamot. Az Örökkévaló, ki Istenünk örömben és fájdalomban, vezessen minket jó lelkével, hogy szent akaratjának és valódi rendeltetésünknek megismerésében ezen emlékünnepi órában is haladhassunk.

Történelmi párhuzamunk hét támaszponton áll. Minden pontnak felmutatására s rövid megfajlására ki kérem a tisztelt gyászgyülekezet nagybecsü figyelmét.

I.

Mózes korától fogva Sámuel fellépéseig négy évszázad mult el. Ezen hosszú idő alatt Izrael nem vala ugyan nagy szellemek és jellemeknek hiával, kik nemzetök megérdemlett köztiszteletében részesülének; azonban koruk háborus létére csak halálos harcok fergetében fűzék halántékaik körül a halhatatlan dicsőség koszoruját. Erről Jósué és a Birák szentirási könyvei kétségbevonhatlan tanubizonyságot tesznek. Sámuel a Mózes utáni korban volt az első, ki, kardot nem rántván, mégis a nemzeti tisztelet és szeretet tetőpontjáu állt.

De nem kell-e, tisztelt gyülekezet, ugyanezt mondanunk **Széchenyi Istvánról**, kiért egy nemzet öszinte könyve folyik? —

Előtte sem csattogának szálló seregek, s megtorló harcokban győzelemről győzelemre ő sem vezeté nemzetét. Fiatal korában tön ugyan némi fegyverszolgálatot; de szívének sugallata és világrészüink miveltebb nemzeteinek mintája által más térre szólíttatván, a békés haladás olajágával diszesítette magát, mintha szem előtt tartotta volna a szent zsoltárnok intését: „Őrizd meg az erényt, figyelj az igazságra, mért maradandósága vagyon a béke emberének.“⁴⁾

II.

Sámuel prófétával egy új kor vevé kezdetét Izrael történetében. A szent zsoltárnok Sámuelt egy sorba helyezi Mózes-sal, a Mindenható hű szolgájával, és Áronnal, Izrael első főlelkipásztorával.⁵⁾ S mi vala jelszava az új korszaknak, mely Samuel felléptével üdvözöltetett? — A nemzet haladása és nemesülése!

De nem volt-e ugyan e jelszó az, mit **Széchenyi István** arany betűkkel irt dicső zászlajára, midőn világtörténeti események s fejlemények behatása alatt harmincz évvel ezelőtt — hogy saját szavaival éljek — kiméletlenül felriasztá halálos álmából a rothadásnak indult nemzetet?⁶⁾

S felriasztása nem hangzék el sikertelenül. Működésével egy új kor hajnala hasadt Magyarország egén „s a haza szíve felélt százados álom után!“⁷⁾

⁴⁾ Zsolt. 37, 37. שמר חם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום:

⁵⁾ Ugyanott 99, 6. משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו:

⁶⁾ Progr. tör. 4. l.

⁷⁾ Vörösmarty.

Igy a dicsőült hazafi szólhatott Izajás prófétával:
 „A régiek ime elmultak, de ujakat hirdetek én.“⁸⁾

III.

Sámuel nem vala az első próféta Izraelban. Előtte is hű és lelkes követek jártak el Izrael Istenének küldetésében, a Mindenható parancsait pontosan teljesítvén, akaratját lelkiismeretesen tolmácsolván, igéjét ihletteljesen hirdetvén.

Azonban maga a szentírás világosan tanúsítja, miként épen közvetlenül Sámuel fellépése előtt a prófécia mezeje parlag vala Izraelban. „Az Isten igéje ritkán hallaték azon napokban, jóslat nem történt gyakran.“⁹⁾ De az irgalmas Isten nem hagyá el népét, s felébresztvén Sámuel szellemét meghívá őt, hogy általa megalapítsa a jelent nemesítő s a jövőt jósló beszédnek hatalmát Izrael közepében. S mit, tisztelt gyülekezet, mit tön az isteni gondviselés hasonló irányban **Széchenyi Istvánunk** által?

Századunk második és harmadik évtizedében ritkán hallaték a hazában a közszellem hathatós kinyilatkoztatása, jóslat nem történt gyakran. De az irgalmas Isten nem hagyá el a magyart, s fellépteté **Széchenyi Istvánt**, ki Izajás próféta gyanánt „trombitához

⁸⁾ Izap. 42, 9. הראשונות הנה באו והרשות אני מגיד:

⁹⁾ Sám. 1 k. 3, 1. ודבר יהוה היה יקר בימים ההם אין הזון נפרץ:

hasonlólag emelé harsány szavát,“ ¹⁰⁾ nemzetének hátramaradására mutatván, közhasznu tevékenységreserkentvén, szebb jövőt jósolván. „Birjuk — így szólt — birjuk elszánt hazafiságunk és hív egyesülésünk által drága anyaföldünket szebb viradásra. Sokan azt gondolják Magyarország volt; én azt szeretem hinni: lesz.“ ¹¹⁾

IV.

Tisztelt hallgatók! Vannak szónokok, kik a ka-lauzhoz hasonlók: megmutatják a jó és igazi utat, de magok nem járják. **Széchenyi István** szavai és tettei a legteljesb összhangzásban valának. „Hitel,“ „Stadium,“ „Világ,“ „Keletnépe,“ „Politikai programm töredéke“ s egyéb irodalmi művei életfájának virágai; gyümölcsei pedig: lánczhid, nemzeti kaszinó, lóverseny, duna-tiszaszabályozás, vas-kapui ut, gőzhajózás s mindenek felett azon intézet, mely bennünket párhuzamunk negyedik támaszpontjára vezet.

Sámuel prófétáig ugyanis a próféciára czélzó előkészületek egyes egyének dolga s feladása valának. Sámuel e czélra legelőször társulatot alakított, melynek tagjai „a próféták fiai vagy tanítványainak“ neveztetének. E társulat közremunkálása által a tudomány mivellettett, a művészet ápolttatott, a nemzeti öntudat felébresztetett, az irodalomnak új irányt adott,

¹⁰⁾ Izaj. 85, 1. : כשופר הרים קולו

¹¹⁾ Hitel, végszó.

s így a haladás kieszközöltetett. ¹²⁾ Régibb intézetet újabb névvel megnevezvén mondhatjuk: Az első tudós társaságnak, az első tudományos akademiának alapítója Sámuel próféta vala.

De kiben tiszteli, nagyrabecsült gyülekezet, tudományos akademiánk nemeskeblü alapítóját? Nem a nagy hazafiban-e, kinek emlékünnepe minket mai napon az Isten hajlékába összehivott? — Még fiatalkorában, az 1825-ik évi november 3-kán, ő veté meg akademiánk alapját, s a Mindenható megengedé, hogy a nagylelkü magvető minden viszontagságok daczára termékeny földbe vetett magvának sarjadását s felvirágzását is szemlélhesse, Salamon király szavai szerint: „Ki gondját viseli a fügefának, eszi majd gyümölcsét.“ ¹³⁾

V.

De a dicsőültnek cselekvése Salamon király más mondatának szellemétől is át vala hatva, tudniillik: „Jobban mint minden őrizendőre vigyázz szivedre, mert belőle származnak az élet kútforrásai.“ ¹⁴⁾ S ime ez párhuzamunknak ötödik támaszpontja.

Sámuel tiszta lelkétől távol vala minden aljas haszonlesés, szívében nem honolt önzési terv vagy

¹²⁾ Sám. 1 k. 10, 5. 10. 11. 19, 20. Az ugynevezett „próféták tanodái“ működését és hatását a történelem bizonyítja. Egyébiránt e nagyérdekü vallástörténeti ügy régibb és újabb időben ismételve büven tárgyalatott.

¹³⁾ Példabesz. 27, 18. : נצר האנה יאכל פריה:

¹⁴⁾ Ugyanott 4, 23. : מכל משמר נצור לבך כי מטנו הוצאות היים:

gondolat. Nemzete iránti forró szeretetéből szentelé a közügynek erejét s munkásságát. Ezt a Gilgálban tartott nagy nemzeti gyűlés is, mely előtt Sámuel országbirói hivataláról lemondott, egyhangulag s ünnepelesen elismerte. ¹⁵⁾

De tegyük fel, nagyérdemű gyülekezet, hogy ma még lépne össze magyar nemzeti gyűlés, vajjon más-kép nyilatkoznék-e az **Széchenyi Istvánról!** — Nem hiszem. Mert a dicsőültnek tiszta s szeplőtlen honszeretete akkor sem vonatott kétségbe, midőn ellenkező meggyőződések s ellenkező indulatok tusái megszakgatók e honnak fiai közt a testvériség kötelékeit. Ellenségei egyike akkor „fényes egyéniségnek“ nevezé ötet, „ki nevének hitelét azáltal alapította meg, mert megállotta függetlenül helyét esőben és napfényben, s a sokaság sár-gulacsait s a nem-sokaság töviseit egyenlő kebellet fogadta.“

VI.

A sokaság sár-gulacsait s a nem-sokaság töviseit! — Tehát nem csak örvendetes és szivemelő, hanem keserű és lesújtó tapasztalások is jutának osztályrészül a dicsőült nagy hazafinak? — Igenis, tisztelt hallgatók. Egy ideig fohászkothának Dávid királylyal: „Óh Istenem, mily számosak ellenségeim, mily sokan vannak, kik ellenem feltámadnak!“ ¹⁶⁾ —

¹⁵⁾ Sám. 1 k. 12, 1—5.

¹⁶⁾ Zsolt. 3, 2. : יהוה מזה רבים צרי רבים קמים עלי.

Majd haladási sürgetése, majd böles mérsékletű tapintata visszatetszésre talált. Imitt gáncsolák ujításait, amott a hagyományos állapotok iránti engedékenységet. És e tekintetben is osztozék **Széchenyi István** Sámuel prófétának sorsában, kinek atyai tanácsa sem szolgált még vezéresillagul honfitársainak.

Sámuel azért nem csüggedett. Minden viszonyok és körülmények alatt bátor elszánással állt a gáton, a hazának rendületlenül, hiven szolgálván.

De csüggedést és lankadást **Széchenyi István** sem ismert, míg a Mindenható megáldá őt a test és a lélek épségével. Saját vallomása szerint szenvedélyes küzdelmek alatt napontai imádságként elmondá a költővel:

„Jó hazafinak lenni nehéz, de nem lehetetlen!“ ¹⁷⁾
S későbben, a közvélemény a nagy hazafi irányában ingadozván, avval vigasztalá magát, hogy „ily dolgokról csak az utókor ítélhet igazságosan.“ ¹⁸⁾

És e vigasztalás nem vala alaptalan. Mert az utókor tolmácsa, a történelem, **Széchenyi Istvánt** mint embert, mint családtyát, mint hazafit, mint szónokot, mint író, mint felső s alsó táblánk tagját részleghajlatlanul ábrázolandja, és alattvalói hűségét, hazafiui önmegtagadását, példája hatását s irodalmi munkásságának óriási eredményét illőleg méltányolandja. S az összes haza egyértelmű, nagyszerű gyásza már előfutára a történelem bírálatának. Az elhunyt gróf üdvleldét akart alapítani, s íme belépett a nemzeti hódolat nagy üdvleldéjébe.

¹⁷⁾ A kelet népe 376. l.

¹⁸⁾ Progr. 1. l.

VII.

Igenis, boldogult hazafi, megdicsőült lélek! igazságos ítéletet találsz most a földön, igazságos ítéletet az Isten előtt, kinél az örök ítélet mérő-serpenyője vagyon, melyet soha semmi földi hatalom meg nem billenthet. És valamint Sámuel prófétának sirhalmánál úgy koporsód körül mind jobban egybefornak a honpolgárok, testvéri szeretettel egymás karjaiba omolván, áthatva a nagy gondolattól:

„Hogyha erős akarat fűz lánczot honfi szivekből,
És soha nem fordult arczczal az ügyre tekint,
Aggodalom nélkül mehetünk a sorsnak elébe:
Élni fog a nemzet s állni szilárdan a hon.“¹⁹⁾

Óh megdicsőült hazafi! A világosság országában felszabadulván az éjjeli homály alól, melybe egy ideig borultál a földön, boldog örömmel tekintsz le reménydús fiadra, kik nyomaidon fognak járni, s teljesülni látod a hazán a szent zsoltárnok szavát: „Az Örökkévaló ad győzelmet népének, az Örökkévaló megáldja népét békével, egyetértéssel.“²⁰⁾

Boldogító egyetértés! vedd oltalmazó szárnyaid alá az egész hazát! Győzedelmeskedjél minden előítéleten, minden balvéleményen, minden alaptalan ellen-szenvedélyen! Légy, óh vigasztaló és örömteljes egyetértés! légy és maradj hazánk isteni őrangyala mind örökké Ámen.

(Az ima a dicsőültért héber nyelven mondatott.)

¹⁹⁾ Vörösmarty.

²⁰⁾ Zsolt. 29, 11. יהוה עו לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:

Á L D Á S.

Légy áldott, ájtatos gyülekezet, a Mindenható nevében, ki eget és földet alkotott:

Az Isten áldjon meg tégedet s őrizzen meg tégedet;

Az Isten világosítsa meg arczát feletted s legyen kegyelmes irántad;

Az Isten fordítsa feléd arczát és adjon tenéked békét: ²⁾ békét a hazának, békét minden háznak; békét városunknak, békét minden közhasznu intézetnek; békét a tapasztalt ösz fejeknek, békét a lelkes ifjúságnak; békét a derék atyáknak, békét a gyöngéd anyáknak; békét a hű oktatóknak, békét a munkás tanítványoknak; békét a boldogoknak, békét az özvegyeknek és árváknak; békét az életben, békét a halálban. Ámen.

²⁾ Moz. 4 k. 6, 24-26. יברכך יהוה וישמרך יאר יהוה פניו
אלך ויהנך ישא יהוה פניו אלך וישם לך שלום:

